

soziald emokrat, 19. 2. 1925, č. 42

Putování po Orlických horách.

Obrazy sociální bída z německočeského pohraničí.

IV.

Bartošovice.

Ostrý pochod podél Divoké Orlice, tvořící současně i hranici mezi Československem a Pruskem, nás zavedl do *Bartošovic*. Ač jsou město i přilehlé okolí spíše agrárního charakteru – Bartošovice jsou sídlem agrárníkové okresní organizace – podařilo se našim soudruhům vybudovat zde silnourudou *baštu*. Místní sociálnědemokratickou organizaci tvoří malorolníci, sezónní pracovníci a lesníci. Všechny agrárníkové snahy o její podkopání jí nedokázaly otřást v základech. Důvěrníka, jenž je současně také majitelem skladu místní pobočky konzumu, například zelení „soukmenovci“ pohnali několikrát k soudu, jejich snaha ho hospodářsky zničit však vyzněla do prázdna. Obhajovat předsunuté pozice dělnického hnutí za tak obtížných podmínek rozhodně vyžaduje nepředstavitelnou dávku obětavosti a neotřesitelného přesvědčení. Naši stateční venkovští důvěrníci bojují svůj těžký boj odtrženi od hlavních vojsk socialismu, vzdáleni několik hodin od nejbližšího stranického sekretariátu, obklopeni hospodářskou přesilou a brutálním terorem protivníka. Co jsou laciné rozmíšky komunistů proti skromnému hrdinství těchto mužů, jimž mají povinnost děkovat a pomáhat všichni, kdo slouží ideji socialismu za výhodnějších podmínek!

Starosti chudých lidí.

Teprve po setkání, když již účastníci pojali k referentům důvěru, přicházejí se svými starostmi a strastmi. V Barto-

šovicích přišli nezaměstnaní dřevorubci, aby se informovali o stavu válečných půjček. Tehdy pod tlakem vlastenecké agitace upsali 200, 500 i 1000 korun. Ve většině případů to byly *úspory za celý těžký pracovní život*, získané z denních výdělků o 60 krejcarech až jednom zlatém. Dnes jsou titíž lidé staří a sedření, přinejlepším dostanou místo nějaké té koruny na přilepšenou odškodnění problematické hodnoty. Člověk vskutku neví, jak si to dokážou ti tam nahoře zodpovědět, že těm zuboženým lidem nejsou schopni splatit plnou vloženou platbu ani ve znehodnocených bankovkách, nýbrž je odbudou opravdovou almužnou. Pořádná porce viny připadá i na válkou nadšené české buržoazní Němce, kteří z chudého orlického lidu vymámili mnoho milionů na válečné půjčky. Středně velcí vlastníci, hostinští a obchodníci se podíleli částkami až 60 000 korun, ne jeden lombardní dlužník, který zastavil dům i pole (agenti mu tenkrát slibovali, že je to nejlepší obchod), již vidí přicházet den, kdy bude muset jít se ženou i dětmi o žebrácké holi. *Tragédie světové války ještě v roce 1925!*

Daňové těžkosti.

Živě se také diskutovalo o neslýchaném daňovém tlaku, který spočívá na všech vrstvách obyvatelstva. Při pohledu na jednotlivé případy získává pozorovatel dojem, že je u nás zdanění *příliš málo odstupňované*, takže chudé horské oblasti jsou (s výjimkou základní daně, jejíž vyměřovací základ vychází z dávno zastaralého přiřazování ke katastrům) ve srovnání s bohatými zemědělskými okresy ve vnitrozemí zatíženy až příliš. Jednotlivé druhy daní, jako daň z obratu, živnostenská daň, daň z příjmu, ponechávají prostor svévolnému hodnocení úřadů. Chudému *venkovskému ševci* byl například vyměřen *půlroční příjem 12 000 korun*

a z něj byla vypočítána daň z obratu. Muž přitom pracuje za denní mzdu od domu k domu. O nějakém větším výdělků nemůže být u těchto drobných řemeslníků řeč, neboť konkurence je příliš velká. Pro tyto chudé kraje je přímo typické, že si obchodníci vzájemně sedí za krkem a každý chudý utřinos se chce přizivit na neštěstí druhého. Do toho pak přijde berní úřad se svými nestydatými požadavky, které pro mnohé znamenají hospodářské zruinování. Ze šesti ševců ve vesnici složili tři živnost, protože nedokázali dát dohromady daně. Nejhorší na všem jsou *dodatečné předpisy* berních úřadů. Nakonec se nikdo newyzná, co má vlastně platit, komu už zaplatil a za co ještě zaplatit musí. Dělníci mi ukázali *předpis daně z příjmu za rok 1919*, který jim přišel nyní (v lednu 1925!). **Jsou snad pánové daňoví komisaři tak naivní, že věří, že dělníci při dnešních výdělcích jsou schopni doplatit daň z příjmu za pět let?** Naši poslanci se budou muset při poradě o plánech daňové reformy k těmto do očí bijícím poměrům jasně vyjádřit.

Bytová nouze na venkově.

Bytová otázka je na venkově kapitolou samou pro sebe, ke všemu ještě věru smutnou. Navzdory postupujícímu vyliďňování Orlických hor je pro nemajetné venkovské proletáře stále těžší nalézt alespoň trochu obstojnou střechu nad hlavou. Mnoho vlastníků své činžovní domky raději zbourá nebo je nechává chátrat, než by je pronajali za únosnou cenu. V Bartošovicích bylo za poslední roky *asi 30 obytným domům odebráno jejich původní určení*. Půjde-li to tak dál, stane sociální politik před obtížným úkolem nabídnout venkovskému proletariátu *účinnou pomoc* před hrůzami bezdomovectví.

Staří a opuštění.

Důvěrník nás při okruhu vesnicí vede do chatrče starého muže. Chatrč je možná až příliš pěkné označení, zanedbaný objekt spíše budí dojem, že někdo k vedlejšímu domu přistavěl chlívek pro kozu. V jediné špeluňce – ubohý kamrlík o velikosti 2,5 × 3 metry opravdu nelze zvat obytnou místností – nás přijal stařec oděný do hadrů. Jeho nářky stále přerušoval ošklivý kašel. Už to tady nemůže vydržet. Do postele mu kape dešťová voda. Majitel chalupy, vedle bydlicí domkář, ho chce vystrnadit, strhal mu tedy ze střechy lepenku, aby vlhkost vyhnala nemocného starce z jeho posledního útočiště co nejdříve. Četníci, na které se obrátil o pomoc, nehnuli ani brvou. (Kdyby kradl, postarali by se mu o nový kvartýr rychle. Orgány třídního státu nejsou zkrátka ochránci, nýbrž *pronásledovateli chudých.*) Co si má prací znavený stařec nyní počít? Pravda, byl přece *veřejným zaměstnancem*. To není vtip, to je skutečnost. **28 let sloužil okresu coby metař ulic.** Nakonec bral čtvrtletní výplatu 118 korun (slovy *sto osmnáct korun*). Přitom si díky dvěma sociálnědemokratickým zastupitelům v nové okresní správní komisi (dosud si ji dělali toliko agráři) polepšil o 20 procent. Dříve metaři brali pouhých *29 korun měsíčně*. Takhle se agráři zasazují za „jednotu rukodělného zemědělského lidu“. Snad se nyní pánové okresní správci zastydí a budou vyzáblému starci za 28 let věrné služby alespoň vyplácet dosavadní výši jeho důchodu.

Další dojmy.

Poté procházíme kolem *vesnického chudobince*, to znamená kolem ruiny přidělené dříve tomu účelu a dnes chátrající na břehu potoka. Agrární hlavy vesnice patrně dospěly k poznání, že vesnické společnosti, jejich stranou tolik

opěvované, nejlépe poslouží tím, že obecním chudákům neposkytnou vůbec žádnou střechu nad hlavou. O kousek dál vstupujeme do domku na spadnutí, sloužícího jako domov sedmičlenné dělnické rodině za roční nájem 60 korun. Světnice, samozřejmě jediný obyvatelný prostor, má na délku asi 4,3, na šířku 3,2 metru a na výšku dva metry. Naše oči nejdřív musejí přivyknout pološeru, než dokážou rozeznat bledé dětské obličejíky, probleskující ze všech koutů místnosti. V kolébce se vrtí kojeneček, nic netušící, do jakého smutného údělu se narodil. Nejstaršímu z pěti dětí je 17 let. Slabou postavičku jsme měli za třináctiletou. Věk ostatních lze snadno dopočítat, říká matka, protože na svět přicházely každé dva roky. Otec pracuje za hranicemi v Prusku, vydělává *denně osm korun*, musí však každý den přesky tři hodiny do práce a tři domů. Všech sedm osob spí dohromady v jedné místnosti. Nedokázal jsem si představit jak. Patnáctiletý chlapec byl už rok v učení u řezbáře, kde ho povolání tolik těšilo! **Rodiče ho nyní musejí z učení vzít a poslat k sedlákovi, protože si již nemohou takové náklady dovolit.** Jak tomu chlapci asi musí být, když musí pohřbit svůj talent a stát se čeledínem – prokletá chudoba! Při odchodu nás upovídaná žena ještě upozorní na krov. Šindelová střecha je tak proděravělá, že se lze z podlahy pohodlně oddávat astronomii. Nemluvě o neustálém nebezpečí života, v němž se obyvatelé barabizny nacházejí. Slovy nelze popsat pocity, které člověk při pohledu na takové utrpení má. Co je těm lidem po vyjádření nejhlubšího soucitu? *Pokud nemají zemřít, potřebují pomoc, bezprostřední pomoc.*

Lamačky lnu.

V Orlických horách se hojně pěstuje len, jehož prodej představuje pro zemědělce nikoliv nevýznamný zdroj příjmu.

První zpracovatelé suroviny přicházejí ke slovu přímo na místě. V Bartošovicích právě byly v plné práci *lamačky lnu*, rozhodli jsme se tedy, že se trochu porozhlédneme i mezi nimi. Po vstupu na statek jsme spatřili osobu pokrytou od hlavy až k patě na prst silnou vrstvou prachu. „Nejsem holt pěkná,“ poznamenala stará žena omluvně, když si nás všimla. V kůlně, v rovině se zemí, klope motor a právě tam pohání převodový řemen samotný lámací stroj. Pilné ruce od sebe oddělují snopy lnu a nechávají klouzat stébla česacím válcem stroje. Na druhé straně berou ženy nalámaný len a protahují ho tak dlouho mezi do sebe zaklesnutými dřevěnými noži nízké lámací lavice, až se vyčesou všechny dřevité části rostliny a zůstanou pouze pevná vlákna, jejichž chomáče mají určitou podobnost s blondatými hřívami vlasů. Při práci vzniká tolik prachu, že téměř nelze odlišit osoby v lámací místnosti. Lamačky lnu musejí nepřetržitě polykat velké množství prachu čtyři až pět týdnů a často se stává, že z toho onemocní. Výdělek ovšem i při takové neslýchaně protivné a zdravotně nebezpečné práci nepřesáhne 3–5 korun denně. Poté ještě navštívíme *pazdernu lnu*, nacházející se v domě trochu vzdáleném od lámací místnosti. Ve velké peci, vytápěné dřevitým odpadem z rostlin, se len suší při průměrné teplotě 70 stupňů. – Návštěva u lamaček lnu mimochodem nebyla zcela bez nebezpečí: Mají totiž zvyk odchyťávat muže okounějící v okolí a potom je společnými silami celé *vycpat* lněným odpadem. Před hrozbou jsme se zachránili pár cukrovinkami, ač jsme později byli upřímně ujištěni, že takových „noblesních pánů“ se obyčejně ani nedotknou.

Náš obrázek

ukazuje domov rodiny sezónního dělníka v *Hamernici*, který se přes zimu činí jako *vazač košťat*. Musí tak uživit šest dětí

do osmi let. Žena vykonává kromě četných domácích prací také práci síťářky. Stálým hostem je u nich bída, příliš často chybí i suchý chleba a hladová ústa se musejí zacpat brambory a černou kávou. Při vší té bídě je muž přesto naším straníkem, a dokonce *předplatitelem novin Adlergebirgsbote*, jak dokazuje nástěnný kalendář vyvěšený na pravé zdi. **I v nejchudších boudách Orlických hor bydlí víra v socialismus!**

W. J.